

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Press Unit
Unité de la Presse

Zestawienie tematyczne - Wolność wyznania

Sierpień 2023 roku
Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału
i nie ma charakteru wyczerpującego

Wolność wyznania

Zobacz również broszury informacyjne ["Prawa dziecka"](#), ["klauzula sumienia"](#), ["Zdrowie"](#), ["Prawa rodzicielskie"](#), ["Symbole religijne oraz ubiór"](#), ["Opodatkowanie"](#), ["Prawa związane z pracą"](#).

Artykuł 9 (wolność myśli, sumienia i wyznania) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka

„1. Każdy ma prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania; prawo to obejmuje wolność zmiany wyznania lub przekonań oraz wolność uzewnętrzniania indywidualnie lub wspólnie z innymi, publicznie lub prywatnie, swego wyznania lub przekonań przez uprawianie kultu, nauczanie, praktykowanie i czynności rytualne.

2. Wolność uzewnętrzniania wyznania lub przekonań może podlegać jedynie takim ograniczeniom, które są przewidziane przez ustawę i konieczne w społeczeństwie demokratycznym z uwagi na interesy bezpieczeństwa publicznego, zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.”

Akty kultu

Korostelev v. Russia¹

12 Maj 2020

Skarżący, praktykujący muzułmanin, który został osadzony w kolonii karnej w regionie Yamalo-Nenetskiy, w Rosji skarżył się na naruszenie jego praw religijnych po tym, jak został upomniany za modlitwę w czasie obowiązkowego nocnego snu w więzieniu.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia artykułu 9** Konwencji, stwierdzając, że ingerencja w wolność wyznania skarżącego, a mianowicie nałożenie kary dyscyplinarnej, nie może być uznana za konieczną w demokratycznym społeczeństwie. Zauważył w szczególności, że jedynym powodem dyscyplinowania skarżącego była formalna niezgodność jego działań z harmonogramem więziennym oraz próba zapewnienia przez władze pełnego i bezwarunkowego przestrzegania tego harmonogramu przez każdego więźnia. Chociaż Trybunał uznał znaczenie dyscypliny więziennej, nie mógł zaakceptować tak formalistycznego podejścia, które wyraźnie lekceważyło indywidualną sytuację skarżącego i nie uwzględniało wymogu zachowania właściwej równowagi między konkurującymi interesami prywatnymi, a publicznymi. Trybunał zauważył również, że oddawanie czci przez skarżącego nie przeszkadzało populacji więziennej ani strażnikom więziennym, ponieważ wykonywał on akty kultu w odosobnieniu, bez hałasu ani czynników zakłócających. Co więcej harmonogram więzienia nie określał wyraźnie „czasu na nabożeństwo” lub „czasu osobistego”, który mógłby zostać wykorzystany według uznania więźniów. Wreszcie, Trybunał uznał, że proporcjonalność

¹ 16 Września 2022 Federacja Rosyjska zaprzestała być stroną Europejskiej Konwencji o Prawach Człowieka („Konwencja”)

sankcji nałożonej na skarżącego nie została oceniona przez sądy krajowe w poprawny sposób. Te ostatnie ograniczyły swoje dochodzenie do tego czy zachowanie skarżącego naruszyło harmonogram więzienny. Nie udało im się zidentyfikować uzasadnionego celu kwestionowanej ingerencji w wolność wyznania skarżącego ani przeprowadzić wyważenia.

Zakaz używania pełnych strojów kąpielowych na basenach miejskich

Skarga oczekująca na rozpatrzenie

Missaoui i Akhandaf przeciwko Belgii

Skarga została zakomunikowana rządowi belgijskiemu w dniu 19 maja 2022r.

Skarżące to dwie muzułmanki skarżące się na zakaz noszenia pełnego stroju kąpielowego na publicznym basenie. Uznając, że zakaz ten stanowi dyskryminację ze względu na religię, w 2017 roku złożyły skargę do sądu krajowego kwestionując w szczególności przepisy miejskie. W 2020 roku ich skargi zostały oddalone w wyniku apelacji.

Trybunał zakomunikował skargę rządowi belgijskiemu i zadał stronom pytania na podstawie Artykułu 14 (zakaz dyskryminacji) w związku z Artykułem 9 Konwencji.

Zmiana religii lub przekonań

Neagu v. Romania

10 Listopada 2020

Ta sprawa dotyczyła więźnia, który przeszedł na Islam podczas pobytu w areszcie. Skarżył się na odmowę władz rumuńskich zapewnienia mu posiłków bez wieprzowiny, zgodnie z nakazami jego religii, na tej podstawie, że nie przedstawił żadnego dokumentu wydanego przez przedstawicieli wiary potwierdzającego, że się nawrócił.

Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia Artykułu 9 Konwencji w odniesieniu do skarżącego. Stwierdził, że biorąc pod uwagę przepisy wprowadzone rozporządzeniem Ministerstwa Sprawiedliwości wymagającym, między innymi, pisemnego dowodu zmiany religii w trakcie pozbawienia wolności, władze krajowe naruszyły sprawiedliwą równowagę między interesami zakładu karnego, interesami innych więźniów i indywidualnymi interesami danego więźnia. Trybunał wyjaśnił również, że nie został przekonany, że prośby skarżącego o zapewnienie mu posiłków zgodnych z jego religią spowodowałyby problemy w prowadzeniu więzienia lub miały negatywny wpływ na dietę oferowaną innym więźniom.

Zobacz także [HUDOC - European Court of Human Rights](#) , wyrok z 10 Listopada 2020.

Edukacja dzieci i/a przekonania religijne rodziców

Grzelak v. Poland

15 czerwca 2010

Pierwsi dwoje skarżący, który zostali uznani za agnostyków, byli rodzicami trzeciego skarżącego. Zgodnie z życzeniem rodziców, ten ostatni nie uczęszczał na lekcje religii podczas nauki w szkole. Jego rodzice systematycznie prosili władze szkoły o zorganizowanie dla niego lekcji etyki. Jednak przez cały okres jego nauki w szkole podstawowej i szkole średniej nie prowadzono takich zajęć, ponieważ nie było wystarczającej liczby chętnych. Jego raporty szkolne i świadectwa zawierały pustą linię zamiast oceny za „religię/etykę”.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** (niezgodną z *ratione personae*) z szacunkiem do rodziców i orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) **w związku z Artykułem 9** Konwencji w odniesieniu do ich dziecka, stwierdzając w szczególności, że brak oznaczenia „religia/etyka” na jego świadectwach szkolnych przez cały okres nauki szkolnej

oznaczał jego nieuzasadnioną stygmatyzację, z naruszeniem jego prawa do nieokazywania swojej religii lub przekonań.

Osmanoğlu i Kocabas przeciwko Szwajcarii

10 stycznia 2017 roku

Sprawa ta dotyczy odmowy rodziców wyznania muzułmańskiego wysłania córek, które nie osiągnęły wieku dojrzenia, na obowiązkowe koedukacyjne lekcje pływania będące częścią programu nauczania oraz odmowy przez władze zwolnienia z tego obowiązku. Skarżący zarzucili, iż wymóg posłania ich córek na koedukacyjne lekcje pływania był sprzeczny z ich przekonaniami religijnymi.

Trybunał orzekł, iż **nie doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji stwierdzając, że poprzez przyznanie priorytetu obowiązkowi dzieci do stosowania się do pełnego programu nauczania oraz konieczności osiągnięcia przez nie społecznej integracji, przed interesem prywatnym skarżących w zwolnieniu ich córek z koedukacyjnych lekcji pływania ze względów religijnych, władze szwajcarskie nie przekroczyły granic marginesu swobody przyznanego im w niniejszej sprawie, który dotyczył obowiązkowej edukacji. Trybunał w szczególności podkreślił, iż w niniejszej sprawie chodziło o prawo skarżących do uzewnętrzniania swojej religii oraz zauważył, iż odmowa przyznania zwolnienia z lekcji pływania stanowi ingerencję w wolność wyznania, ingerencja ta jest przewidziana przez prawo i podjęta została w słusznym celu (ochrony uczniów obcego pochodzenia przed jakąkolwiek formą wykluczenia społecznego). Trybunał podkreślił, iż szkoła zajmuje szczególne miejsce w procesie integracji społecznej, w szczególności jeśli chodzi o dzieci obcego pochodzenia. Stwierdził, iż interes dzieci w pełnej edukacji umożliwiającej pomyślną integrację społeczną zgodnie z lokalnymi zwyczajami oraz obyczajami ma pierwszeństwo przed wolą rodziców co do zwolnienia córek z koedukacyjnych lekcji pływania oraz, że interes dzieci w uczęszczaniu na lekcje pływania nie leżał jedynie w samej nauce pływania, ale przede wszystkim w udziale w aktywnościach z innymi uczniami bez względu na pochodzenie czy przekonania religijne bądź filozoficzne ich rodziców. Trybunał zauważył również, iż władze zaoferowały skarżącym ułatwienia mające na celu zmniejszenia wpływu uczęszczania dzieci na zajęcia pływania na przekonania religijne ich rodziców, pozwolono ich córkom na noszenie burkini. Trybunał zauważył również, iż skarżący dysponowali procedurą umożliwiającą kwestionowanie decyzji władz krajowych w sprawie nieuwzględnienia ich wniosku.

Papagergiou i Inni przeciwko Grecji

31 października 2019

Sprawa ta dotyczyła obowiązkowej edukacji religijnej w greckich szkołach. Skarżący rodzice wnieśli skargę że gdyby chcieli, aby ich córki były zwolnione z lekcji religii, musieliby oświadczyć, że nie są ortodoksyjnymi chrześcijanami. Ponadto skarżyli się, że dyrektor szkoły musiałby zweryfikować czy ich deklaracje są prawdziwe i, że takie deklaracje były następnie przechowywane w szkolnych archiwach.

Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia Artykułu 2 Protokołu nr 1 (prawo do nauki) do Konwencji, interpretowanego w świetle Artykułu 9 Konwencji. Podkreślono w szczególności, że władze nie mają prawa zobowiązywać jednostek do ujawniania swoich przekonań. Jednak grecki system zwalniania dzieci z lekcji religii wymagał od rodziców złożenia uroczystego oświadczenia, że ich dzieci nie są prawosławnymi chrześcijanami. Wymóg ten nakładał nadmierny ciężar ujawnienia informacji, z których można by wywnioskować, że oni i ich dzieci posiadają lub nie posiadają określonych przekonań religijnych. Co więcej, taki system mógłby nawet zniechęcić rodziców do złożenia wniosku o zwolnienie. Zwłaszcza w takim przypadku jak skarżący, którzy mieszkali na małych wyspach, gdzie zdecydowana większość ludności była wierna określonej religii, a ryzyko stygmatyzacji było znacznie wyższe.

Perovy przeciwko Rosji²

20 Października 2020

Sprawa ta dotyczyła rosyjskiego prawosławnego obrzędu błogosławieństwa w klasie. Skarżącymi w sprawie było małżeństwo (pierwszy i drugi skarżący) oraz ich syn (trzeci skarżący), którzy nie byli członkami Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego. Wszyscy twierdzili, że syn został zmuszony do udziału w obrzędzie podczas rozpoczęcia nowego roku szkolnego w wieku siedmiu lat, podczas gdy rodzice, którzy nie zostali poinformowani o ceremonii, skarżyli się, że ich prawo do zapewnienia edukacji synowi według swoich przekonań nie zostało uszanowane.

Trybunał orzekł, że nie doszło do **naruszenia praw** trzeciego skarżącego na podstawie **Artykułu 9** Konwencji, ani **praw** dwóch pierwszych skarżących na podstawie **Artykułu 2** (prawo do edukacji) **Protokołu nr 1** do Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że ceremonia była niewielkim jednorazowym wydarzeniem, o ograniczonym zakresie i czasie trwania, bez zamiaru indoktrynacji. W rzeczywistości, według władz krajowych, był to zasadniczo błąd w ocenie nauczyciela szkolnego, który został natychmiast naprawiony poprzez konkretne decyzje i sankcje. Trybunał stwierdził również, że trzeci skarżący nie był ani zmuszany do udziału w manifestacji wierzeń innego wyznania chrześcijańskiego, ani zniechęcany do wyznawania własnych przekonań. Chociaż bycie świadkiem prawosławnego obrzędu błogosławieństwa mogło wzbudzić w nim pewne uczucia niezgody, należy to postrzegać w szerszym kontekście otwartości umysłu i tolerancji wymaganej w demokratycznym społeczeństwie konkurujących ze sobą grup religijnych.

Rozpowszechnianie informacji zawierających pejoratywne i wrogie uwagi na temat niektórych ruchów religijnych

Tonchev i Inni przeciwko Bułgarii

13 Grudnia 2022 roku

W tej sprawie skarżący - trzech pastorów i trzy stowarzyszenia religijne - skarżyli się na rozpowszechnianie w szkołach w 2008 roku przez władze miejskie Burgas informacji o ich wierze, zawierających uwagi, które uznali za wrogie i zniesławiające.

Trybunał orzekł, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia artykułu 9 Konwencji, stwierdzając, że w świetle pejoratywnego i wrogiego języka użytego przez władze publiczne w piśmie opisującym ruch religijny, do którego należeli skarżący, oraz faktu, że postępowanie krajowe wszczęte przez skarżących nie zapewniło odpowiedniego zadośćuczynienia za ich szkody, bułgarskie władze państwowe ingerowały w sposób nieproporcjonalny w prawo skarżących do wolności wyznania, przekraczając przysługujący im margines oceny. Ponadto, zgodnie z **Artykułem 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji. Trybunał uznał, że władze krajowe, we współpracy z Komitetem Ministrów Rady Europy, były najbardziej kompetentne do podjęcia decyzji w sprawie indywidualnych i ogólnych środków, które należy przyjąć w celu wykonania niniejszego wyroku.

Gromadzenie danych osobowych podczas głośzenia od drzwi do drzwi

Świadkowie Jehowy przeciwko Finlandii

9 Maja 2023³

Sprawa ta dotyczyła obowiązku uzyskania zgody przez poszczególnych świadków Jehowy na gromadzenie danych osobowych podczas głośzenia od drzwi do drzwi. Skarżąca społeczność

² W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

³ Niniejszy wyrok stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 (orzeczenia ostateczne)

[European Convention on Human Rights](#)

skarżyła się w szczególności na brak ustnego przesłuchania w postępowaniu krajowym oraz zakaz sporządzania notatek bez zgody rozmówcy podczas ewangelizacji.

Trybunał orzekł, że nie doszło do naruszenia Artykułu 9 Konwencji, stwierdzając, że władze krajowe prawidłowo wyważyły interesy skarżącej społeczności z prawami jednostek w odniesieniu do ich danych, uznając, że uzyskanie zgody było konieczne. Trybunał zauważył w szczególności, że odpowiednie prawo miało zastosowanie do wszystkich wspólnot religijnych i że w tym konkretnym przypadku na wspólnotę Świadków Jehowy nie nałożono żadnej grzywny. Trybunał uznał, że wymóg uzyskiwania zgody był konieczny, aby zapobiec ujawnieniu danych osobowych i wrażliwych, a wymóg ten nie ograniczał wolności wyznania Świadków Jehowy. Trybunał orzekł również, że nie doszło do naruszenia Artykułu 6 (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji, stwierdzając, że patrząc całościowo, skarżąca społeczność miała wszelkie możliwości przedstawienia dowodów i argumentów w ciągu siedmiu lat, w których sprawa była rozpatrywana przez władze krajowe, a przedmiotowe kwestie prawne nie wymagały ustnego przesłuchania w celu ich zbadania.

Przymusowe rozwiązywanie organizacji religijnych i ściganie karne ich członków

Taganrog LRO i Inii przeciwko Rosji⁴

7 Czerwca 2022

Sprawa ta dotyczyła różnych działań podjętych przez państwo przeciwko organizacjom religijnym Świadków Jehowy w Rosji na przestrzeni dziesięciu lat, w tym wymogu ponownej rejestracji, zmian w ustawodawstwie antyekstremistycznym prowadzących do zakazu ich literatury religijnej i międzynarodowej strony internetowej oraz cofnięcia pozwolenia na dystrybucję czasopism religijnych, a ostatecznie do ogólnokrajowego zakazu organizacji religijnych Świadków Jehowy w Rosji, ścigania karnego setek indywidualnych Świadków Jehowy i konfiskaty ich mienia.

Trybunał orzekł między innymi, że doszło do **naruszenia Artykułu 9 w świetle Artykułu 11** (wolność zgromadzeń i stowarzyszania się) Konwencji z powodu przymusowego rozwiązania lokalnej organizacji religijnej w Taganrogu, stwierdzając, że definicja „ekstremizmu” była zbyt szeroka w prawie rosyjskim i była nadużywana do ścigania wierzących lub duchownych religijnych wyłącznie na podstawie treści ich przekonań. Trybunał uznał również, że doszło do **naruszenia Artykułu 9 w świetle Artykułu 11** z powodu przymusowego rozwiązania Centrum Administracyjnego Świadków Jehowy w Rosji i lokalnych organizacji religijnych. Pozbawiła również poszczególnych członków prawa do spotkania się jako zbór i prowadzenia działalności, która stanowiła integralną część ich praktyk religijnych. Ponadto Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 9** Konwencji z powodu ścigania karnego Świadków Jehowy. Ponieważ władze nie wykazały, że było inaczej, Trybunał uznał, że ich ściganie i skazanie za pokojowe praktykowanie religii Świadków Jehowy wraz z innymi osobami opierało się na niedopuszczalnie szerokim sformułowaniu i stosowaniu przepisów antyekstremistycznych. Wreszcie zgodnie z **Artykułem 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał wskazał, że Rosja powinna podjąć wszelkie niezbędne środki w celu umorzenia toczących się postępowań karnych przeciwko Świadkom Jehowy i uwolnić tych, którzy przebywali w więzieniu.

⁴ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

Wolność kultu zbiorowego

Abdullah Yalçın (No.2) przeciwko Turcji

14 Czerwca 2022

Sprawa dotyczyła odrzucenia przez więzienie o zaostrzonym rygorze Diyarbakır wniosku skarżącego, który odbywał karę za członkostwo w nielegalnej organizacji (Hezbollah) o zorganizowanie wspólnych piątkowych modlitw (Jumah) i umożliwienie mu wzięcia w nich udziału. Skarżący argumentował w szczególności, że władze więzienne mogły przydzielić salę na piątkowe modlitwy, wskazując, że więźniowie mogli się zbierać się raz w tygodniu, aby uprawiać sport w wyznaczonym miejscu w więzieniu.

Trybunał uznał, że nastąpiło naruszenie Artykułu 9 Konwencji, stwierdzając, że władze tureckie nie zachowały właściwej równowagi między konkurującymi ze sobą interesami, a mianowicie bezpieczeństwem i porządkiem w więzieniu, a prawem skarżącego do wolności kultu zbiorowego. W szczególności nie przedstawiły istotnych i wystarczających powodów w sposób zgodny z ich obowiązkiem wynikającym z Artykułu 9, aby zagwarantować skarżącemu wolność religii we wspólnocie z innymi osobami przebywającymi w więzieniu. Trybunał uznał również, że władze nie przeprowadziły zindywidualizowanej oceny sprawy, w celu ustalenia na przykład, czy skarżący był więźniem wysokiego ryzyka lub czy więźniowie gromadzący się na piątkowych modlitwach stanowiliby większe zagrożenie dla bezpieczeństwa niż ich gromadzenie się na innych zajęciach, ani nie zbadał żadnych innych ustaleń w odniesieniu do innych pomieszczeń.

Zarzuty dotyczące przepisów konstytucyjnych zakazujących budowy minaretów

Quardiri przeciwko Szwajcarii oraz Liga Muzułmanów i Inni przeciwko Szwajcarii

28 czerwca 2011 roku (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący - w pierwszej sprawie, osoby fizyczne wyznania muzułmańskiego, które pracują dla fundacji zajmującej się budowaniem relacji pomiędzy Islamem a resztą świata oraz w drugiej sprawie, trzy stowarzyszenia oraz fundacja, których głównym punktem działalności jest wiara muzułmańska – podniosły, iż zakaz budowy minaretów stanowi naruszenie wolności wyznania oraz dyskryminację na płaszczyźnie religijnej.

Trybunał uznał skargi za **niedopuszczalne** (*incompatibles ratione personae*), z uwagi na brak statusu ofiary naruszenia Konwencji po stronie skarżących. Ponieważ skargi miały wyłącznie na celu zakwestionowanie przepisu konstytucyjnego mającego ogólne zastosowanie w Szwajcarii, Trybunał uznał w szczególności, iż skarżący nie wykazali jakoby były jakiegokolwiek wyjątkowe okoliczności mogące nadać im status ofiary. Przeciwnie ich skargi miały charakter *actio popularis* które miały na celu zbadanie zgodności przepisów konstytucyjnych z Konwencją *in abstracto*. Ponadto z orzeczenia Sądu Federalnego z dnia 21 stycznia 2010r. dotyczącego zgodności przepisu konstytucyjnego z Konwencją jasno wynika, iż sądy szwajcarskie byłyby w stanie zweryfikować zgodność z Konwencją wszelkich przyszłych odmów budowy minaretów.

Praca Misyjna

Ossewaarde przeciwko Rosji⁵

7 Marca 2023

Sprawa ta dotyczyła obywatela USA mieszkającego w Rosji, chrześcijanina baptysty, który był ukarany grzywną za organizowanie spotkań biblijnych w swoim domu bez powiadomienia władz. Skarżył się, że został ukarany grzywną za głoszenie chrztu na mocy nowych przepisów, argumentując, że nie był członkiem żadnego stowarzyszenia religijnego, ale korzystał z prawa do szerzenia osobistych przekonań religijnych. Skarżył się również na dyskryminację ze

⁵ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

względu na narodowość, ponieważ jako obywatel USA otrzymał wyższą grzywnę niż obywatel Rosji.

Trybunał orzekł, że doszło do naruszenia Artykułu 9 (wolność wyznania) Konwencji i Artykułu 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z Artykułem 9 w niniejszej sprawie. W szczególności, że sankcja została nałożona na skarżącego w związku z nowymi wymogami prawnymi dotyczącymi pracy misyjnej w Rosji w 2016 roku w ramach pakietu antyterrorystycznego. Nowe przepisy uznawały ewangelizację w domach prywatnych za przestępstwo i wymagały uprzedniego zezwolenia na pracę misyjną od grupy lub organizacji religijnej. Trybunał stwierdził, że pozwany rząd nie wyjaśnił powodów wprowadzenia nowych formalności związanych z pracą misyjną, które nie pozostawiały miejsca dla osób zaangażowanych w indywidualną ewangelizację, takich jak skarżący. Ponadto nie było dowodów na to, że skarżący stosował jakiegokolwiek niewłaściwe metody prozelityzmu, obejmujące przymus lub podżeganie do nienawiści lub nietolerancji.

Obowiązek ujawniania przekonań religijnych

W dokumentach tożsamości

Sinan Işık v. Turkey

2 lutego 2010 roku

Skarżący jest członkiem wspólnoty religijnej Alawitów⁶. W 2004 roku bezskutecznie ubiegał się o umieszczenie w treści dowodu zwrotu „Alawici” zamiast słowa „Islam”. Do roku 2006 obowiązkowym było umieszczanie wyznania w dowodzie (od 2006 roku możliwe jest wnioskowanie o pozostawienie tej rubryki niewypełnionej). Skarżący podnosił przed Trybunałem, iż był zmuszony do ujawnienia swojego wyznania na dowodzie osobistym, którego często używał w życiu codziennym. Kwestionował również odmowę zastąpienia słowa „Islam” widniejącego na jego dowodzie nazwą jego wyznania „Alevi”. Twierdził on, iż istniejące oznaczenie nie odzwierciedla rzeczywistości, a postępowanie prowadzące do odmowy jego prośbie budziło zastrzeżenia ponieważ wiązało się z oceną jego wyznania przez Państwo.

Trybunał stwierdził, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji, które wynikało nie z odmowy wskazania wyznania (Alevi) w dowodzie osobistym, ale z faktu, iż jego dowód osobisty zawierał informacje odnoszące się do religii, niezależnie od tego czy było to obowiązkowe, czy dobrowolne. Trybunał podkreślił, iż wolność manifestowania religii zawiera aspekt negatywny, odnoszący się do braku obowiązku ujawniania swojego wyznania.

Zgodnie z Artykułem 46 (moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał dalej wskazał, iż usunięcie rubryki „wyznanie” w dowodach osobistych mogło być odpowiednią formą zadośćuczynienia w celu położenia kresu przedmiotowym naruszeniom.

Na kartach podatkowych

Wasmuth przeciwko Niemcom

17 lutego 2011 roku

Sprawa dotyczy niemieckiego systemu nakładania podatków religijnych. Skarżący był prawnikiem odbywającym prywatną praktykę, jak również był zatrudniony jako lektor w wydawnictwie. Na jego kartach podatkowych z kilku ostatnich lat widniał wpis ‘-’ w rubryce ‘odliczany podatek kościelny’ informujący pracodawcę, iż nie musi odliczać żadnego podatku kościelnego na rzecz skarżącego. Skarżący kwestionował konieczność zamieszczenia na karcie podatkowej informacji o braku związku z społeczeństwem religijnym uprawnionym do pobierania podatku religijnego.

Trybunał stwierdził, iż **nie doszło do naruszenia Artykułu 9** ani **Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Ingerencja bowiem w prawa skarżącego gwarantowane na podstawie wymienionych przepisów Konwencji służyła prawnie

⁶ Głęboko zakorzeniony w tureckiej historii i społeczeństwie. Ich wiara, na którą mają wpływ w szczególności sufizm oraz wierzenia przedislamskie, jest uważana przez niektórych uczonych alewitów za odrębną religię, a przez innych za gałąź Islamu.

uzasadnionemu celowi, jakim jest zapewnienie kościołom oraz wspólnotom wyznaniowym pobierania podatku religijnego. Była także proporcjonalna do celu, jako że odniesienie w tej kwestii miało jedynie ograniczoną wartość informacyjną dotyczącą przekonań religijnych czy filozoficznych skarżącego: dane te zwyczajnie wskazywały organom fiskalnym, iż nie należał on do żadnego z kościołów lub wspólnot uprawnionych do pobierania podatku religijnego i faktycznego wykonywania tego prawa w praktyce.

Składając przysięgę w postępowaniu karnym

Dimitras i Inni przeciwko Grecji

3 czerwca 2013 roku

Skarżący zostali wezwani do stawienia w sądzie w różnych terminach jako świadkowie, skarżący lub podejrzani w postępowaniu karnym. Zgodnie z kodeksem karnym zostali oni poproszeni o złożenie przysięgi kładąc prawą rękę na Biblii. Za każdym razem informowali władzę, iż nie są ortodoksyjnymi chrześcijanami i woleliby zamiast tego złożyć oficjalne oświadczenie, do którego byli zobowiązani. Skarżący podnieśli w szczególności, iż składając przysięgę w sądzie zostali zmuszeni do wyrażenia swoich nieortodoksyjnych przekonań.

Trybunał powtórzył, iż wolność myśli, sumienia i wyznania, które idzie w parze z pluralizmem, jest jednym z fundamentów „demokratycznego społeczeństwa” oraz że w swym religijnym wymiarze wolność ta jest istotną częścią tożsamości każdego wierzącego, jak również cennym atutem dla ateistów, agnostyków, sceptyków oraz obojętnych. Trybunał stwierdził już, iż wolność wyrażania swoich przekonań religijnych obejmuje prawo jednostki do nieujawniania wiary czy przekonań religijnych i działania bądź powstrzymywania się od działania w taki sposób, aby można było stwierdzić, iż ma lub nie ma się konkretnych przekonań. W niniejszej sprawie Trybunał orzekł, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji, stwierdzając, iż wymaganie od skarżących ujawnienia ich przekonań religijnych w celu umożliwienia złożenia przysięgi stanowi ingerencję w ich wolność wyznania, która nie była uzasadniona ani proporcjonalna do zamierzonego celu. Trybunał orzekł również, iż **doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Zobacz również: [Dimitras i Inni \(nr 3\) przeciwko Grecji](#), wyrok z 8 stycznia 2013 roku.

Składając przyrzeczenie prawnicze

Alexandridis przeciwko Grecji

21 lutego 2008 roku

Skarżący nabył uprawnienia do występowania w charakterze prawnika przed Sądem Pierwszej Instancji w Atenach i w listopadzie 2005 roku złożył przysięgę, która stanowiła warunek konieczny wykonywania zawodu prawnika. Zarzucił on, iż podczas składania przysięgi został zobowiązany do ujawnienia, iż nie jest wyznania prawosławnego, jako że obowiązywała jedynie standardowa formuła złożenia przysięgi religijnej.

Trybunał uznał, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji z uwagi na fakt, iż kwestionowane zobowiązanie naruszało wolność skarżącego do nieujawniania swojego wyznania.

Obowiązek złożenia przysięgi religijnej

Buscarini i Inni przeciwko San Marino

18 lutego 1999 roku (Wielka Izba)

Skarżący – wybrani do Parlamentu San Marino w roku 1993 podnieśli, iż wymagano od nich przed objęciem stanowiska złożenia przysięgi na Pismo Święte, co stanowiło w ich ocenie uzależnienie wykonywania fundamentalnego prawa politycznego od publicznej deklaracji konkretnego wyznania.

Trybunał orzekł, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji. Stwierdził w szczególności, iż zobowiązanie do złożenia przysięgi nie było konieczne w demokratycznym społeczeństwie w rozumieniu ust. 2 Artykułu 9 Konwencji, jako że wykonywanie mandatu, którego celem z założenia powinno być reprezentowanie różnych punktów widzenia i światopoglądów w Parlamencie, pozostawało w sprzeczności z uprzednią deklaracją przynależności do konkretnego wyznania.

Shortall i Inni przeciwko Irlandii

19 Października 2021 (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący, irlandzcy politycy i członkowie społeczeństwa obywatelskiego, skarżyli się na religijne sformułowanie deklaracji wymaganych na mocy irlandzkiej konstytucji w odniesieniu do urzędu Prezydenta Irlandii i członków Rady Stanu.

Trybunał uznał w szczególności, że podczas gdy umawiające się państwa korzystały z szerokiego marginesu swobody w kwestiach dotyczących relacji między państwami a religią, to jednak szło to w parze z nadzorem europejskim. Odwoływanie się przez państwo do tradycji nie może zwalniać go z obowiązku poszanowania praw i wolności zapisanych w Konwencji. W niniejszej sprawie Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną, stwierdzając, że żaden ze skarżących nie przedstawił rozsądnych i przekonujących dowodów na prawdopodobieństwo naruszenia, które dotknęłoby któregokolwiek z nich osobiście, w wyniku wymogów konstytucyjnych dotyczących składania przysięgi.

Miejsca kultu

Stowarzyszenie Solidarność ze Świadkami Jehowy i Inni przeciwko Turcji

24 maja 2016 roku

Niniejsza sprawa dotyczyła problemu Świadków Jehowy Mersin i Izmir ze znalezieniem odpowiedniego miejsca kultu. Na podstawie ustawy zakazującej otwierania miejsc kultu w lokalizacjach do tego nie przeznaczonych i nakładającej na budowę miejsc kultu pewne warunki, pomieszczenia prywatne, które były używane przez zbory Świadków Jehowy zostały zamknięte przez władze krajowe, zaś wnioski o wykorzystanie rzeczonych miejsc jako ośrodków kultu religijnego zostały odrzucone. Zbory zostały również poinformowane, iż lokalne plany zagospodarowania przestrzennego nie przewidują miejsc, które mogłyby zostać wykorzystane jako miejsca kultu.

Trybunał orzekł, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji. Stwierdził w szczególności, iż zgromadzenia nie były w stanie znaleźć odpowiedniego miejsca, w którym mogłyby regularnie odprawiać kult, co stanowiło bezpośrednią ingerencję w ich wolność wyznania, co nie było ani proporcjonalne w stosunku do zamierzonego celu, ani konieczne w demokratycznym społeczeństwie. Trybunał uznał, iż sąd krajowy nie uwzględnił potrzeb niewielkiej społeczności wyznawców. Podkreślił, iż kwestionowane prawo nie wspomina o tego rodzaju potrzebach, podczas gdy ze względu na niewielką ilość członków, zbory o których mowa potrzebowały nie konkretnego projektu architektonicznego, a prostego pomieszczenia, w którym mogły się spotykać, czcić i nauczać wedle własnych przekonań.

Pantelidou przeciwko Grecji

17 Września 2019 (decyzja w sprawie słuszności)

Sprawa ta dotyczyła braku możliwości dostępu skarżącego do kościoła, który został otwarty na publicznej przestrzeni zielonej przez kongregację „Prawdziwych Prawosławnych Chrześcijan” przestrzegających kalendarza juliańskiego dla świąt religijnych) z naruszeniem kodeksu urbanistycznego. Zgodnie z tym kodeksem, miejsce to zostało przeznaczone na budowę meczetu w Atenach. Skarżąca zarzuciła naruszenie jej prawa do wolności wyznania.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** jako oczywiście bezzasadną. Trybunał wskazał w szczególności, że interes publiczny, jakim jest racjonalny rozwój miast, nie może być zastąpiony potrzebami liturgicznymi wspólnoty religijnej, która arbitralnie wkroczyła w sferę publiczną w celu ustanowienia i prowadzenia miejsca kultu z naruszeniem właściwego planu zagospodarowania przestrzennego. W związku z tym uwzględniając margines oceny przysługujący państwom w dziedzinie planowania regionalnego i miejskiego oraz rozwoju

miast, Trybunał orzekł, że zaskarżony środek był co do zasady uzasadniony i proporcjonalny do zamierzonego celu (zapobieganie zakłóceniom porządku publicznego i ochrona praw i wolności innych osób).

Prozelityzm

Kokkinakis przeciwko Grecji

25 maja 1993 roku

Skarżący Świadek Jehowy kwestionował wydanie wobec niego wyroku skazującego w związku z prozelityzmem przez sąd grecki w 1988r po tym jak rozmawiał na tematy religijne z sąsiadką, żoną śpiewaka chóru lokalnego kościoła prawosławnego.

Trybunał stwierdził, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji, wskazując, że skazanie w przedmiotowej sprawie nie było uzasadnione pilną potrzebą społeczną. Trybunał zauważył w szczególności, iż sądy greckie ograniczały się jedynie do powtórzenia przepisów ustawy, która czyni prozelityzm nielegalnym, bez szczegółowego wskazania, w jaki sposób skarżący próbował przekonać swoją sąsiadkę w niewłaściwy sposób.

Larissis i Inni przeciwko Grecji

24 lutego 1998 roku

Trzej skarżący, oficerowie sił powietrznych, wyznawcy Kościoła Zielonoświątkowego zostali skazani przez greckie sądy, w wyrokach które stały się prawomocne w 1992 roku, w związku z prozelityzmem po próbie nawrócenia na swoją wiarę licznych osób, włącznie z trzema podległymi im lotnikami.

Trybunał uznał, iż **nie doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji w odniesieniu do środków podjętych względem skarżących w związku z próbami nawracania na swoją wiarę personelu sił zbrojnych, jako że obowiązkiem Państwa jest ochrona młodszych oficerów przed presją starszego personelu. Trybunał stwierdził jednak **naruszenie Artykułu 9** Konwencji w odniesieniu do środków podjętych względem dwóch skarżących w sprawie nawracania ludności cywilnej, która nie podlegała presji ani ograniczeniom takim jak lotnicy.

Uznanie, organizacja i przewodnictwo kościołów i wspólnot religijnych

Hasan i Chaush przeciwko Bułgarii

26 października 2000 roku (Wielka Izba)

Pierwszy skarżący był naczelnym Muftim Bułgarskiej Wspólnoty Muzułmańskiej od 1992 roku. Drugi skarżący to członek wspólnoty. W następstwie sporu we wspólnocie w latach 1994-95 dotyczącego jego przywódcy, pierwszy skarżący został zastąpiony przez Rząd Bułgarski innym kandydatem, który wcześniej sprawował tę funkcję. Skarżący podnieśli w szczególności, iż doszło do niezgodnej z prawem i arbitralnej ingerencji w ich wolności religijne oraz naruszenia prawa wyznawców oraz wspólnot religijnych do kierowania własnymi sprawami i wyboru przywództwa.

Trybunał stwierdził, że władze państwowe nie zachowały neutralności podczas wykonywania swoich uprawnień w zakresie rejestracji administracyjnej wspólnot religijnych co prowadzi do wniosku, iż Państwo dopuściło się ingerencji w wolność wyznawców do manifestowania wyznania w myśl artykułu 9 Konwencji. Stwierdził, iż działanie faworyzujące jednego przywódcę podzielonej wspólnoty religijnej lub podejmowane w celu zmuszania społeczności do wspólnego zjednoczenia się pod własnym przywództwem działania wbrew woli stanowią ingerencję w wolność wyznania. W społeczeństwach demokratycznych Państwo nie musi podejmować żadnych działań mających na celu zjednoczenie wspólnot religijnych. W niniejszej sprawie działania władz bułgarskich w praktyce pozbawiły wykluczone kierownictwo jakiegokolwiek możliwości dalszego reprezentowania przynajmniej części społeczności muzulmańskiej i zarządzania jej sprawami zgodnie z jej wolą. Trybunał stwierdził iż doszło do

ingerencji w wewnętrzną strukturę organizacyjną wspólnoty muzułmańskiej i wolność wyznania skarżących. Ingerencja ta była bezprawna ponieważ była arbitralna, a także opierała się na przepisach prawnych, które zezwalały władzy wykonawczej na nieograniczone uznanie i nie spełniały wymagalnych standardów jasności i przewidywalności. Trybunał orzekł, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji. Następnie uznając, iż kierownictwo frakcji sprawowane przez skarżącego nie było w stanie skutecznie stawić czoła bezprawnej ingerencji państwa w sprawy wewnętrzne wspólnoty religijnej i dochodzić swoich praw do autonomii organizacyjnej Trybunał orzekł, iż **doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Metropolitalny Kościół Besarabii i Inni przeciwko Mołdawii

13 grudnia 2001 roku

Niniejsza sprawa dotyczyła odmowy władz Mołdawskich uznania Metropolitalnego Kościoła Besarabii za prawosławny kościół chrześcijański z uwagi na to, iż powstał on w wyniku rozłamu Metropolitalnego Kościoła Mołdawii. Skarżący – Metropolitalny Kościół Besarabii oraz kilka innych osób pełniących w nim funkcje, zaskarżyło odmowę oraz podnosiło, iż zgodnie z przepisami krajowymi wyznanie religijne nie może aktywnie działać na terytorium Mołdawii, zanim zostanie uznane przez władze.

Trybunał stwierdził, iż brak oficjalnego uznania przez władze krajowe uniemożliwiał jego funkcjonowanie. W szczególności jego kapłani nie mogli świadczyć posługi, członkowie praktykować religii, zaś kościół pozbawiony był osobowości prawnej i został pozbawiony ochrony prawnej posiadanego majątku. Jednocześnie Trybunał stwierdził, iż odmowa Rządu Mołdawskiego uznania kościoła stanowiła ingerencję w prawo tego kościoła i innych skarżących do wolności wyznania zagwarantowanej Artykułem 9 §1 Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że kościół skarżących nie był nowym wyznaniem zaś uzależniając uznanie go od woli władz metropolitalnego kościoła Mołdawii Rząd nie wypełnił swojego obowiązku pozostania bezstronnym i neutralnym. Trybunał doszedł do wniosku, iż odmowa uznania kościoła skarżącego miała takie konsekwencje dla wolności wyznania skarżących, że nie można jej uznać za proporcjonalną względem słusznego celu. Nie było to konieczne w demokratycznym społeczeństwie i **doszło do naruszenia Artykułu 9 Konwencji**. Trybunał następnie stwierdził, iż skarżący nie mieli możliwości uzyskania zadośćuczynienia od władz krajowych w zakresie ich skargi dotyczącej wolności wyznania dlatego orzeczono, iż **doszło także do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Świadkowie Jehowy przeciwko Rosji

10 czerwca 2010 roku

Skarżący to wspólnota religijna Świadków Jehowy w Moskwie oraz czterech jej członków. Kwestionowali w szczególności rozwiązanie wspólnoty oraz zakaz nałożony na jej działalność, a także odmowę władz rosyjskich ponownego zarejestrowania wspólnoty. Podniesiono również nadmiernie długi okres trwania postępowania w zakresie rozwiązania.

Trybunał stwierdził w szczególności, iż decyzja sądów rosyjskich dotycząca rozwiązania skarżącej wspólnoty i nałożony na nią zakaz prowadzenia jakiegokolwiek działalności spowodowały, iż nie mogła ona korzystać z prawa do posiadania lub najmowania nieruchomości, prowadzenia rachunków bankowych, zatrudniania pracowników i zapewniania ochrony wspólnotie, jej członkom i majątkowi. Decyzja została oparta na Ustawie o Religii i dosięgała na celu ochronę zdrowia i praw innych. Jednakże po szczegółowym przeanalizowaniu argumentacji władz Rosyjskich, w tym sądów krajowych, Trybunał uznał, iż decyzja w sprawie rozwiązania skarżącej wspólnoty nie opierała się na właściwych podstawach faktycznych. Trybunał w konsekwencji orzekł, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji w związku z **Artykułem 11** (wolność zgromadzeń i stowarzyszenia się), stwierdzając, że rozwiązanie wspólnoty było nadmiernie surową i nieproporcjonalną sankcją względem słusznego celu zamierzonego przez władze. Trybunał orzekł również, iż **doszło do naruszenia Artykułu 11** Konwencji w **związku z Artykułem 9**, bowiem odmawiając ponownej rejestracji wspólnoty

Świadków Jehowy w Moskwie, władze moskiewskie nie działały w dobrej wierze i zaniedbały swój obowiązek zachowania neutralności i bezstronności wobec skarżącej wspólnoty. Wreszcie Trybunał orzekł **naruszenie Artykułu 6 §1** (prawo do sprawiedliwego procesu sądowego w rozsądnym terminie) Konwencji, uznając, iż długość postępowania w sprawie rozwiązania wspólnoty była nadmierna.

Magyar Keresztény Mennonita Egyház i Inni przeciwko Węgrom

8 kwietnia 2014 roku

Skarżący to wspólnoty religijne, niektórzy z ich duchownych i niektórzy z ich członków. Przed przyjęciem nowej Ustawy o Kościołach, która weszła w życie w styczniu 2012 roku, wspólnoty religijne na Węgrzech zarejestrowane były jako kościoły i finansowane z budżetu państwa. Na mocy nowych regulacji jedynie niektóre uznane kościoły były nadal finansowane. Wszystkie inne wspólnoty religijne, w tym skarżący, straciły status kościoła, ale nadal mogły prowadzić swoją działalność religijną. Po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, który uznał niektóre przepisy nowej Ustawy o Kościołach za niekonstytucyjne, wspólnoty religijne takie jak skarżąca mogły nadal funkcjonować i nazywać się kościołami. Jednakże prawo nadal wymagało od wspólnot zwrócenia się do Parlamentu celem rejestracji jako kościoły inkorporowane, jeśli chciałyby odzyskać dostęp do przywilejów pieniężnych i fiskalnych, z których wcześniej korzystały. Skarga dotyczyła wyrejestrowanie na mocy nowego prawa oraz uznaniowości w zakresie ponownej rejestracji.

Trybunał uznał, iż wyrejestrowanie skarżących na skutek, którego utracili oni status kościołów stanowiło ingerencję w ich prawa wynikające z Artykułu 9 i 11 (wolność zgromadzeń i stowarzyszania się) Konwencji. Bezspornym był fakt, iż ingerencja ta była przewidziana przez prawo, mianowicie Ustawę o Kościołach z 2011 roku. Trybunał gotów był zaakceptować, iż środek ten służył słusznemu celowi zapobiegania przestępczości w rozumieniu Artykułu 11, w szczególności poprzez próbę zwalczania niezgodnej z prawem działalności niektórych kościołów. Stwierdził jednak, iż środki narzucone przez Ustawę o Kościele nie były „konieczne w demokratycznym społeczeństwie” i uznał, iż **doszło do naruszenia Artykułu 11 w związku z Artykułem 9** Konwencji. Trybunał w szczególności uznał, iż Rząd Węgierski nie wykazał, że istnieją inne, mniej drastyczne środki rozwiązania problemów związanych z nadużywaniem dotacji państwowych przez niektóre kościoły niżeli wyrejestrowanie skarżących wspólnot. Ponadto niezgodne z obowiązkiem zachowania przez Państwo neutralności w kwestiach religijnych było nałożenie obowiązku wnioskowania do Parlamentu w sprawie uzyskania ponownej rejestracji jako Kościoły oraz odmienne, inaczej niż w przypadku inkorporowanych kościołów, taktowane w odniesieniu do korzyści materialnych, bez jakichkolwiek obiektywnych podstaw.

Odmowa świadczenia usług publicznych w sprawach religijnych

İzzettin Doğan i Inni przeciwko Turcji

26 kwietnia 2016 roku (Wielka Izba)

Niniejsza sprawa dotyczyła odmowy władz tureckich zapewnienia skarżącemu, wyznawcom wiary Alevi (drugie największe wyznanie w kraju pod względem liczby wyznawców) odbywania publicznie posług religijnych, które jak twierdzą skarżący zastrzeżone są wyłącznie dla sunnitów⁷. Skarżący utrzymali, iż odmowa ta wiązała się z oceną ich wiary przez władze, co naruszało obowiązek zachowania przez państwo neutralności i bezstronności w odniesieniu do wierzeń religijnych. Twierdzili oni również iż są ofiarami dyskryminacji na gruncie religijnym.

⁷ Skarżący wystąpili z wnioskiem o zapewnienie społeczności alewitów posług religijnych w formie służby publicznej, aby przywódcy religijni zostali uznani i zatrudnieni jako pracownicy służby cywilnej; aby *cemevis* (miejsca gdzie Alewici praktykują swoje ceremonie religijne - *cem*) otrzymały status miejsc kultu; oraz mieć możliwość otrzymania dotacji państwowych. Ich wnioski zostały oddalone na podstawie, iż wiara Alewitów jest uznawana przez władze tureckie za ruch religijny w ramach Islamu, pokrewny do sufizmu.

Trybunał uznał, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji stwierdzając, iż społeczność Alevi została pozbawiona możliwości praktykowania, które mogłyby pozwolić jej członkom, w tym skarżącym skutecznie korzystać z prawa do wolności wyznania. Trybunał uznał, iż odmowa władz prowadziła do odmowy uznania autonomicznego istnienia wspólnoty Alevi i pozbawiła społeczność ich miejsc kultu (*cemevis*) oraz tytułu religijnych liderów (*dede*) w pełnej zgodzie z przepisami. Po drugie Państwo przekroczyło margines uznania bez wystarczających i istotnych przyczyn. Trybunał uznał zatem, iż ingerencja państwa w prawo skarżących do wolności wyznania nie była konieczna w demokratycznym społeczeństwie. Trybunał orzekł również, iż **doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 9**. W związku z powyższym zaobserwowan Zwrócił uwagę na rażącą dysproporcję pomiędzy statusem przyznanym rozumieniu religii muzułmańskiej przyjętej przez Wydział do Spraw Religijnych oraz możliwość korzystania z korzyści płynących z religijnej służby publicznej, które prowadziło do wykluczenia społeczności Alewitów praktycznie w całości od przedmiotowej służby publicznej oraz było zrównane przez system prawny z tzw. „zaleceniami Sufi” (tarikati), które były przedmiotem znacznych obostrzeń i zakazów. Trybunał uznał więc, iż skarżący jako Alewici byli narażeni na odmienne traktowanie, dla którego nie było rozsądnego usprawiedliwienia.

Święta religijne

Kosteski przeciwko „Była Jugosławijska Republika Macedonii”

13 kwietnia 2006 roku

W kwietniu 1998 skarżący został ukarany grzywną za skorzystanie z dnia urlopu bez pozwolenia, aby świętować Bayram, muzułmańskie święto religijne. Odwołał się. W lipcu 2000 roku Trybunał Konstytucyjny zauważył, iż skarżący powołał się na prawa dotyczące wolności wyznania, ale odmówił przedstawienia jakichkolwiek dowodów potwierdzających jego wyznanie. Stwierdzono, iż skarżący nie został dyskryminowany poprzez wymóg ustalenia obiektywnych faktów i oddalono jego skargę.

Skarżący zarzucił, iż nałożona na niego grzywna za nieobecność w pracy podczas obchodów muzułmańskiego święta stanowiła naruszenie Artykułu 9 Konwencji (wolność myśli, sumienia i wyznania) samodzielnie oraz w związku z Artykułem 14 (zakaz dyskryminacji).

Trybunał orzekł, iż **nie doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji oraz **Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 9**. Przypominając, iż Artykuł 9 Konwencji wyszczególnia formy, które manifestacja religii lub przekonań może przyjąć, ale nie chroni każdego aktu motywowanego lub inspirowanego religią czy przekonaniem, nie było oczywistym, iż udział w święcie muzułmańskim był uzewnętrznieniem religii w zakresie chronionym Artykułem 9 lub że kara nałożona na niego w przypadku naruszenia umowy w postaci nieobecności bez odpowiedniej zgody stanowiła ingerencję w chronione prawa. Ponadto Trybunał nie uznał za nieuzasadnione potraktowanie przez pracodawcę nieusprawiedliwionej nieobecności w pracy za przewinienie dyscyplinarne. Stwierdził, iż jeśli pracownik powołuje się na konkretną przyczynę nieobecności, to nie jest uciążliwym lub kłójącym się z wolnością sumienia aby wymagać jej usprawiedliwienia.

Francesco Sessa przeciwko Włochom

3 kwietnia 2012 roku

Skarżący był wyznania mojżeszowego, z zawodu prawnikiem. Jako przedstawiciel jednego ze skarżących w pewnej sprawie, stanął przed sądem na rozprawie dotyczącej przedstawienia dowodów. Ponieważ sędzia nie był obecny, jego zastępca poprosił strony o ustalenie terminu odroczonej rozprawy i wybór spośród dwóch zaproponowanych dat. Skarżący w niniejszej sprawie wskazał, iż obydwa terminy odpowiadają żydowskim świętom religijnym, a jego religijne zobowiązania uniemożliwią mu udział w rozprawie. Rozprawa została wyznaczona zgodnie z jednym z zaproponowanych terminów, skarżący złożył wniosek o odroczenie. Prokurator oraz obrońca oskarżonych wnieśli sprzeciw wobec wniosku ze względu na brak

prawnie uzasadnionego powodu do odroczenia rozprawy. Skarżący zarzucił, iż oddalenie jego wniosku o odroczenie rozprawy ustalonej na dzień święta religijnego uniemożliwiło mu wzięcie udziału w rozprawie i naruszyło jego prawo do swobodnego wyrażania swojej religii.

Trybunał uznał, iż **nie doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji. W szczególności nie był przekonany jakoby przeprowadzenie rozprawy w dniu żydowskiego święta i odmowa jego odroczenia stanowiły ograniczenie prawa skarżącego do swobodnego uzewnętrzniania swojej wiary. Zakładając nawet, iż doszło do ingerencji w prawa skarżącego wyrażone Artykułem 9 §1 Konwencji, Trybunał uznaje, iż prawo taką ingerencję przewiduje, była ona uzasadniona ochroną praw i wolności innych osób, w szczególności prawem do poprawnego wykonywania wymiaru sprawiedliwości oraz zasady, iż sprawy powinny być rozpatrywane w rozsądnym terminie. Ingerencja ta wykazała rozsądny stosunek proporcjonalności między zastosowanymi środkami a zamierzonym celem.

Rytualny ubój zwierząt

Cha'are Shalom ve Tsedek przeciwko Francji

27 czerwca 2000 roku (Wielka Izba)

Skarżący Żydowskie Stowarzyszenie Liturgiczne, skarżyło odmowę władz francuskich przyznania niezbędnego pozwolenia na dostęp do ubojni w celu przeprowadzenia uboju rytualnego zgodnie z ultra-ortodoksyjnymi poglądami ich członków według których mięso nie jest koszerne dopóki nie jest „glatt”⁸. Zarzucono w szczególności, iż odrzucenie wniosku naruszyło prawo do uzewnętrzniania wiary przez praktykowanie. Zarzucono także naruszenie Artykułu 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji, ponieważ wyłącznie Żydowskie Stowarzyszenie Konsystorskie Paryża (*Association consistoriale israélite de Paris* – „the ACIP”), do którego należy większość ludności wyznania Żydowskiego we Francji, uzyskało przedmiotową zgodę.

Trybunał orzekł, iż **nie doszło do naruszenia Artykułu 9** Konwencji. Według Trybunału doszłoby do ingerencji w prawo skarżącego stowarzyszenia do wolności wyznania tylko gdyby uniemożliwienie uboju rytualnego z uwagi na jego niezgodność z prawem uniemożliwiło ultra-ortodoksyjnym Żydom spożywanie mięsa ze zwierząt z uboju przeprowadzonego w zgodzie z zasadami religii, które Ci wyznawali. Jednakże z uwagi na fakt, iż nie stwierdzono jakoby Żydzi należący do skarżącego stowarzyszenia nie mogli spożywać mięsa, które nie jest „glatt” lub stowarzyszenie nie mogło go zapewnić poprzez zawarcie porozumienia z ACIP odnośnie zaangażowania się w ubój rytualny na mocy pozwolenia udzielonego ACIP, Trybunał stwierdził, iż odmowa przyznania przedmiotowego pozwolenia nie stanowiła ingerencji w prawo stowarzyszenia do uzewnętrzniania swojej religii. Trybunał orzekł również, iż w niniejszej sprawie **nie doszło do naruszenia Artykułu 9 Konwencji w zbiegu z Artykułem 14** (zakaz dyskryminacji).

Odmowa przyznania zgody na organizację działalności religijnej przy odnawianiu zezwolenia na pobyt

Perry v. Latvia

8 listopada 2007 roku

Skarżący, obywatel Amerykański, był pastorem należącym do Morning Star International, federacji wspólnot chrześcijańskich o ewangelicznej tendencji protestanckiej mających siedzibę w Stanach Zjednoczonych. W 1997 roku zamieszkał na Łotwie i założył wspólnotę związaną z federacją *Rīta Zvaigzne* („Morning Star”). Skarżył w szczególności, iż pomimo tego, że władze łotewskie wydały mu zezwolenie na pobyt, odmówiły przyznania zezwolenia na prowadzenie działalności o charakterze religijnym.

⁸ Mięso z uboju nie może zostać uznane jako „glatt”: jeśli przeprowadzone badania płuc wykażą chociażby śladowe oznaki nieczystości.

Trybunał powtórzył, iż wolność religijna oznacza wolność do uzewnętrzniania swojej religii w samotności i prywatnie lub we wspólnocie z innymi, publicznie i w kręgu osób, z którymi wiarę tę się podziela. Trybunał zauważył również, iż niniejsza sprawa dotyczy typowego przykładu ingerencji w założenia Artykułu 9 konwencji. W niniejszej sprawie Trybunał orzekł, iż **doszło do naruszenia Artykułu 9**, stwierdzając, że ingerencja w prawo skarżącego do wolności wyznania nie miała podstaw prawnych. Trybunał zauważył w szczególności, iż żaden przepis prawa łotewskiego obowiązujący w przedmiotowym czasie nie upoważniał Dyrekcji do spraw Narodowości i Migracji do wykorzystania przedłużenia zezwolenia na pobyt jako pretekstu do zakazania obcemu obywatelowi prowadzenia działalności o charakterze religijnym na Łotwie. Ponadto, mimo iż skarżący dalej miał możliwość uczestniczenia w życiu religijnym swojej parafii jako zwyczajny członek Trybunał powtórzył, iż wspólnoty religijne istniały powszechnie w formie zorganizowanych struktur i przestrzegały zasad, które często były uważane za pochodzenia boskiego. Odpowiednio ceremonie religijne miały wartość świętą dla wyznawców, gdy były przeprowadzane przez upoważnionych do tego celu zgodnie ze wspomnianymi zasadami.

Dalsza lektura

Zobacz w szczególności:

[Przegląd orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego wolności wyznania](#), przygotowany przez Wydział Badań Trybunału, zaktualizowany 31 października 2013 roku.

- [Przewodnik po Artykule 9 – Wolność myśli, sumienia i wyznania](#) [jedynie po francusku], dokument przygotowany przez Wydział Badań Trybunału 1 września 2015 roku.
-

Kontakt:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08